

Θέατρο Τέχνες

ΠΑΡΟΥΣΙΑΣΗ ΒΙΒΛΙΟΥ

ΕΛΛΗΣ ΠΑΙΟΝΙΔΟΥ

ΤΑ ΤΡΑΓΟΥΔΙΑ ΤΟΥ ΧΑΜΕΝΟΥ ΔΙΟΣΜΟΥ

« Η ρήγαινα μαρμάρωσε.
Μέ ποιό νά κούβεντιάσει;
Τό μήνυμα πού καρτερᾷ
ποτέ δέ λέει νά φτάσει».

Μιά μικρή συλλογή από 31 ποιήματα μέσα σέ 45 σελίδες, είναι τὰ «Τραγούδια τοῦ χαμένου διόσμου» τῆς Ἑλλης Παιονίδου. Ἀλλά ἀπό τὰ ποιήματα είναι γραμμένα στόν παραδοσιακό στίχο μέ μέτρα καί ὁμοιοκαταληξία καί ἄλλα στόν ἐλεύθερο στίχο. Ὅλα ὅμως γραμμένα σ' ἕνα ρυθμό ἀπλό πού κυλᾷ σάν τραγούδι πού ἀντηχεῖ γλυκά στ' αὐτιά μας καί μᾶς κάνει νά νοιώθουμε πιό ἔντονο καί πιό βαθύ τόν πόνο γιά τὰ χαμένα σπῖτια, γιά τό χαμένο βασιλικό, γιά τό χαμένο διόσμο.

Τραγούδια καί παλι τῆς προσφυγιάς πού μιλοῦν στήν ψυχὴ τοῦ καθένα πού τὰ διαβάξει ὅποιοσδήποτε κι ἂν εἶναι αὐτός. Ὅλα ὅσα ζήσανε οἱ ξεριζωμένοι ἀπό τὰ σπῖτια τους, ὅλα ὅσα φτιάξανε, δέ χάνονται παρά μονάχα σάν φαντάσματα τριγυροῦν μέσα στήν ψυχὴ τους καί τοὺς φέρνουν ἀβάσταχτη τὴ μρωδιά τοῦ χαμένου διόσμου.

Τραγούδια πού καθρεφτίζουν μέσα τους ἄλλοτινές εὐτυχισμένες μέρες. Τότε πού ἡ «γυναίκα ἀπὸ τὴ Μόρφου» μπορούσε νά πει:

«στό σπίτι μου ὅλα νοικοκυρεμένα
τυριά καί λάδια. Κι οἱ πορτοκαλιές ἀπλώνουν
χρυσᾷ κλαδιά τριγύρω στήν
αὐλή μου.
Στό σπίτι μου...».

Τότε πού ἡ «Ρήνα τῆς Κερύνειας» χαμογελοῦσε περήφανα κι ἐκρυβε πίσω ἀπὸ τὸ χαμόγελο αὐτὸ ὅλη τὴν ἀρχοντιά τῶν σκαλιστῶν σεντουκιῶν καί τοῦ βυζαντινοῦ καραβιοῦ πού ἐρχόταν γιά νά φέρει στήν Κερύνεια πλοῦσια πρᾶματα καί νά πάρει ἀπ' αὐτὴν τοὺς λεμβανθούς καί τ' ἀγιάκλημα τοῦ Μᾶη.

Μιλᾷ γιά μιὰ φωτογραφία σχισμένη, πατημένη μέ ψυχο «φαντάσματα» πού ἐξακολουθοῦν νά χαμογελοῦν πεισματικά γιά μιὰ παλιὰ εὐτυχία.

Κι ἡ Δεισοδαιμόνα στὴ Φαμαγκούστα ἔμεινε μόνη καί ψάχνει μέσα στα χρόνια καί θυμᾶται τὴν ἱστορία τῆς καί ψάχνει μέσα στὰ σπῖτια καί θυμᾶται τοὺς κατοίκους τῆς καί περιμένει νάρθει ἡ στιγμή πού τὰ φαντάσματα θά πάρουν ἐκδίκηση γιά τὴ συμφορά πού τοὺς βρῆκε.

Στό μεγάλο μας διαλεκτικό ποιητὴ Παῦλο Λιασιδῆ ἀφιερώνει ἕνα ἐξάστιχο πού μέσα του κρύβεται ὅλος ὁ θαυμασμός γιά ἕνα μεγάλο πού περνᾷ τίς πιό δύσκολες μέρες τῆς ζωῆς του στήν προσφυγία.

«ἀποσταμένος, στό σκαλί τῆς
προσφυγιάς
μάταια πασκίζεις, κείν' τὴ χου-
φτα τῆς μαγιάς
πού ἔχεις φέρε
νά τὴ ζυμώσεις, σάν τὴ ζύμω-
νες ἐκεῖ
καί νά τὴ ρίξεις μ' ἕνα βρόκκο
ἀπὸ ρακί
σ' ἄλλο δευτέρη».

Τραγουδᾷ ἀκόμη ἡ Ἑλλη Παιονίδου τὸν καημὸ ὄλων αὐτῶν πού ἀναγκάστηκαν νά ξενιτευτοῦν γιά νά μπορέσουν νά ἐπιβιώσουν, ἀφοῦ ἔχασαν τὰ ὅσα εἶχαν.

Γιά τὰ πρόχειρα τσιμεντένια σπῖτια τῶν συνοικισμῶν πού μέσα τους βρίσκονται κρυμμένα τὰ δεινὰ χιλιάδων ἀνθρώπων καί περιμένουν νάρθει ἡ ὥρα γιά νά ξεπεταχτοῦν νά ξαναγυρίσουν ἐκεῖ ὅπου ἀρχισαν νά φτιάχνονται

«καί πίσω! πίσω! κι ὅ,τι θέλει
ἄς γίνε».

Βλέπει τὴν Καρπασία ἀπὸ τὸ ἀεροπλάνο σάν νᾶναι ἕνα πουλὶ ἀπὸ τερακότα πού τοῦ μαδῆσαν τὰ φτερά καί θέλει νᾶχει τὴ δύναμη, τὴ χαρὰ καί τὴν ὀρμὴ ἑνὸς δεκάχρονου παιδιοῦ γιά νά τῆς ξαναδώσει τὰ φτερά, νά βοηθήσει νά ξαναγυρίσουν στὶς δικές τους ἐστίες ὅλοι αὐτοὶ πού ἐφυγαν καί βρέθηκαν «στό ἄλλο μισὸ νησί».

Κι ἀναρωτιέται μέ ποιό νά κούβεντιάσει ἡ Ρήγαινα πού μαρμάρωσε ἀπὸ χρόνια τώρα στόν Ἄγιο Ἰλαρίωνα.

Θυμᾶται τὴ μάνα τοῦ ἀγνοοῦμενου καί νοιώθει τὸν πόνο τῆς, θυμᾶται τὴ βιασμένη καί νοιώθει τὴ θλίψη τῆς γιατί ἄλλοιῶς περιμένε τὸν ἐρωτα νά φτάσει, θυμᾶται τοὺς ἐγκλωβισμένους καί τοὺς θαυμάζει:

«μὰ ἐκεῖνοι μέινανε. Σ' αὐτὴ
τὴν ἄκρη
ποιός λογαριάζει πιά γέλιο γιά
δακρυ.
Σάν φαροφύλακες σέ καταιγι-
δα
δείχνουν τὸ δρόμο γιά τὴν πα-
τρίδα».

Κάθε τι πού συμβαίνει σ' ὅλους ὄσους ζοῦν στήν προσφυγία περνᾷ μέσα ἀπὸ τὰ τραγούδια τῆς Ἑλλης Παιονίδου. Ἕνας θάνατος, ἕνας γάμος, μιὰ λύπη, μιὰ χαρὰ. Μὰ σέ ὅλους τοὺς ἀνθρώπους τῆς Κύπρου μιὰ λύπη μεγάλη ἀπλώνεται μέ τὸ θάνατο τοῦ μεγάλου ἠγέτη τους. Καί εἶναι γνωστὸ πιά σέ ὅλους «τὸ Κυπριώτικο μοιρολόι» πού μελοποίησε ὁ Μᾶριος Τόκας.

«μᾶς πρόδιναν, δέ λύγισες
μᾶς πλήγωσαν κρατούσες.
Ἄκόμα καί στό θάνατο
μπροστά χαμογελοῦσες».

Δέν μπορεῖ νά δεχτεῖ τὸ Μακάριο μακρυὰ ἀπὸ τὸ λαὸ του. Τὸν θέλει μπροστά, νά τραβᾷ στὴ μεγάλη πορεία πού ξεκίνησε κι ὁ λαὸς νά τὸν ἀκολουθεῖ περήφανος γιατί ξέρεي πὼς τὸ δίκιο του στηρίζεται στὰ ἀδικοχαμένα παλληκάρια, στὰ μικρὰ παιδιὰ μέ τὰ πελώρια μάτια πού τοὺς κομματιάσανε τὰ νεύρα.

«...Καί θά ζεῖ
πάντα ἡ δικὴ σου εἰκόνα
φλάμπουρο νά μᾶς ὀδηγεῖ
μπροστά γιά τὸν ἀγώνα».

Μακρυὰ στὴ Μπρατισλάβα σάν βρῖσκεται τὴν ἀκολουθεῖ ἡ Κύπριδα ξαναγεννημένη μέσα στὸ δούναβη. Ἡ Κύπρος ὀλόκληρη κοχλάζει σάν τὸ αἶμα στὶς φλέβες τῆς καί μόνο σάν ἀντικρύσει τὰ «ψηφιδωτὰ τῆς Πάφου» ξαναβλέπει τὴν Ἀφροδίτη νά ξαναγυρίζει στὸν τόπο τῆς. Ὅμως, τί παράξενο, τὴ βλέπει νά ψάλλει σαν «χαμηλοβλεποῦσα καλὸ γρια τ' ἦ Γιωρκού».

Ὅλη ἡ συμφορὰ πού βρῆκε τὸ νησί μας δέν πρέπει ποτέ νά ξεχαστεῖ. Πρέπει ὅμως νά ὑπάρχουν ἐκεῖνοι πού νά θυμίζον τὰ ὄμορφα δειλινὰ, νά θυμίζον τίς ὄμορφες ἀκρογιαλιές πού λάμπανε στὸν ἥλιο, τὰ ἦσυχά λιμανάκια πού ξεφύτρωναν μέσα ἀπὸ τὰ βράχια καί νά ὑπάρχει μέσα σ' ὅλους μιὰ καὶ μόνη ἐλπίδα ὅσα θά ξαναγυρίσουν στὴ γῆ τὴν ὄμορφη, τὴ γῆ τὴ δικὴ τους.

«Καί θά σοῦ πῶ: μὴν τὴν ξε-
χνᾷς, λαέ, τὴ συμφορᾶσου
μὴν ἠσυχάσεις, καί μὴν πείεις,
αὐτὰ πάνε χαμένα
μέ μάτια ὀρθάνοιχτα θωροῦν,
γιά κοίτα, τὰ παιδιὰ σου
καί περιμένουν μιὰ εὐκὴ, λαέ
μου, ἀπὸ σένα».

Δώστους, λοιπόν, εὐκὴ, βα-
θειὰ μέσα ἀπὸ τὴν
καρδιά σου
πού θάναι δροσερὸ νερό, νά
πίνουν σάν διψᾶνε.
Κι ἂν χάθηκαν τὰ σπῖτια σου,
κι ἂν πᾶνε τὰ καλά σου
«πάλι μέ χρόνια μέ καρούς,
πάλι δικὰ μας θάνα».

Ε. Π.

κ1.132